పునర్జన్మ

'అమ్మమ్మా! నాన్నొచ్చాడే" అంటూ వంటిట్లోకి పరుగెత్తాడు రామం, దూరంనించి బ్రహ్మానందాన్ని చూసి, వాళ్ళమ్మమ్మ వంటింట్లో పొగలో మునిగివుంది, తాతయ్య వాకిట్లోకూచుని ముక్కుపొడుం నూరుకుంటున్నాడు.

బ్రహ్మానందం గుమ్మంలో అడుగు పెట్టాడు. నలభై ఏళ్ళపై నుంటాయి.

"రావోయ్! కూచో" అన్నాడు తాతయ్య ఎదురుగుండా వున్న చేతులకుర్చీని చూపిస్తో. అటువైపు తిరిగాడు, కూచునే!

అమ్మమ్మ కాళ్ళు కడుక్కునేందుకు నీళ్ళు పెడుతూ, పమిటచెరగుతో కళ్లు తుడుచుకుంది. రామానికి పదమూడేళ్ళు వుంటాయి దూరంగా ఒక తాటి స్తంభాన్ని ఆనుకుని నించున్నాడు మౌనంగా బ్రహ్మానందం కాళ్ళు కడుక్కుని కుర్చీలో కూచున్నాడు.

అమ్మమ్మకి దు:ఖం పొర్లివొచ్చింది. తిన్నె మీదకూచుని పైకి ఏడవసాగింది. రామం వెళ్ళి పక్కని కూచున్నాడు.

తాతయ్య ఓ క్షణం అర్థం కానట్టు చూశాడు. బ్రహ్మానందానికి యిరుకున పడినట్టయింది.

"ఎందుకూ ఊరికే కళ్ళంబడి నీళ్ళు పెట్టుకుంటున్నావు? ఎంత ఏడిచినా మన అమ్మాయి బతికిరాదు. అదుగో వాణ్ణి చూడు. వాడే మనకి అన్నీని. ఊరికే వాణ్ణి బెదరకొట్టకు" అన్నాడు తాతయ్య గద్గదకంఠంతో విచారంతో క్షణంలో రొంపపట్టినట్టయి ముక్కులోకి నీళ్ళొచ్చాయి వెంటనే కొంచెం ముక్కుపొడుం తీసుకుని గట్టిగా పీల్చాడు.

రామం ఏదో కలలో నాటకాన్ని చూస్తూన్న వాడిలా అయోమయంగా వున్నాడు. బ్రహ్మానందానికి కళ్ళు చెమ్మగిల్లాయి.

"ఇలా రా. నాన్నా!" అని కొడుకుని దగ్గరికి తీసుకున్నాడు, కుర్చీలో కూచునే. రామం తండ్రిపక్కనే నించున్నాడు.

అమ్మమ్మకి దు:ఖం కొంచెం తగ్గి ఒక పొడిదగ్గు దగ్గింది.

"పాపం! అతనెప్పుడు బయలుదేరేడో కొంచెం కాఫీ ఇయ్యి" అన్నాడు తాతయ్య.

అమ్మమ్మ వొంటింట్లోకి వెళ్ళింది. వాకిట్లో కొన్ని క్షణాలు నిశ్శబ్దం రాజ్యం చేసింది.

తాతయ్య ఇంతవరకు చేత్తో నిలబెట్టి పట్టుకున్న పొడుంకర్ర కింద బెట్టాడు.

అమ్మమ్మ చిక్కని గేదెపాలతో కాఫీ కలిపి తీసుకొచ్చింది.

"ఇప్పుడే హొటల్లో తాగి వొచ్చాను" అన్నాడు వొద్దని చెయ్యి అడ్డుపెడుతూ

"అమ్మాయి ఐతే మేం చేదైనాంగాని కాఫీ చేదవుతుందా? ఫరవాలేదు, తాగు" అంది అమ్మమ్మ

అతను ఎదురు చెప్పలేక తీసుకున్నాడు.

"అల్లా అంటావేం? అతను మాత్రం సంతోషిస్తున్నాడా యేమిటి?" అన్నాడు తాతయ్య.

"అదికాదు..." అని ఏదో చెప్పబోయింది అమ్మమ్మ .

"ఉత్తరమన్నా రాయకండా వొచ్చావు. ఏమిటీ విశేషం?" అన్నాడు మామగారు బ్రహ్మానందంతో, ఆవిడమాట కడ్డువెళ్ళి.

అబ్బాయిని తీసుకువెడదామని" అన్నాడు అతను.

"ఇక్కడే వుంటే యేం?" అంది అమ్మమ్మ.

"ఇల్లంతా ఏదో విచారంతో కమ్ముకుని వుంది. వీడు కూడా లేకపోతే మరీ దిగులుగావుంది. ఎంత మర్చిపోదామనుకున్నా పాత జ్ఞాపకాలు తల బద్దలుచేస్తున్నాయి" అన్నాడు బ్రహ్మానందం.

"తీసుకువెళ్ళు. తల్లివైనా, తండ్రివైనా నీవే అనుకో నీకెప్పుడన్నా వాడివల్ల ఇబ్బంది కలిగితే మాత్రం మాదగ్గర విడిచిపెట్టు మేం ఉన్నంతకాలం వాడికిలోటురాదు" అన్నాడు తాతయ్య.

అమ్మమ్మ చెప్పబోయిన మాటలు అక్కడే ఆగిపోయాయి.

కాసేపు ఆగి "మడిగట్టుకోవచ్చు" అంది.

"లేవోయ్" అన్నాడు మామగారు.

"అప్పుడేనా? ఇంకా పదైనా కాలేదే? ఇప్పుడే జగన్నాథాన్ని చూసొస్తా" నన్నాడు బ్రహ్మానందం వీధిలోకి వెళ్ళడానికి లేస్తూ. జగన్నాథం ఆ వూళ్ళోని అతని పరిచితులలో ఒకడు. "తొరగా రా" అని, అతను వెళ్ళాక తాతయ్య పొడుం నూరడంలో పడ్డాడు.

అమ్మమ్మ వంటింటిలోకి నిష్క్రమించింది.

రామం కూడా వెళ్ళాడు. ఇందాకటి పొగలేదు. పీట వేసుకుని, రామాన్ని దగ్గరకి తీసుకుంది.

"మీ నాన్నతో వెడతావా?"

"వెడతానమ్మమ్మా"

"ఆరి వెధవా! ఇక్కడేం బండలు ఎత్తుతున్నావని? ఇదివరకులా కాదు అక్కడ"

"ఏం"

"కొత్త దొరసానిగారు రాజ్యం ఛలాయిస్తుంది. అయినా నువ్వేం భయపడకు. నీ

బట్టలు, స్కూలు, చదువూ ఇవి చూసుకో అంతే ఆవిడేమన్నా అంటే తిరిగి అనకు. నాన్నతో చెప్పు. అతనే చూచుకుంటాడు" అంది.

రామాని కేం బోధపళ్ళేదు. తనకి తన స్కూలూ, చదువూ తప్ప ఇతర విషయాలతో ప్రసక్తేంవుంది అనుకున్నాడు. సమయానికి ఇంత తిండిపెడితే చాలు అంతే!

పదేళ్లు గడిచాయి! ఈ దశాబ్దంలో రామం జీవితంలో చెప్పలేని మార్పులు జరిగాయి. అతని అమ్మమ్మ, తాతయ్యా మరణించారు. తండ్రి పూర్తిగా సవతి తల్లి రవణమ్మకి స్వాధీనమై, ఆవిడచెప్పుచేతుల్లోమనిషై పోయాడు.

ప్రపంచంలో ఆతనికి దగ్గరివాళ్ళెవరూలేరు. ఆతనికి వున్నది తండ్రి ఒక్కడే! తండ్రి క్రమంగా తనకి కాని వాడయ్యాడు. రమణమ్మ కాపరానికొచ్చాక రెండేళ్ల వరకూ సంసారాన్ని మామూలుగా గడిపింది. తర్వాత ఒక ఆడపిల్ల కలిగింది. దానితో ఆమెలో స్వార్థం తలెత్తింది.

కొద్దిఏళ్ళలో తనభర్త ఎలాగూ చనిపోతాడు. తనకా మగపిల్లలులేరు. తర్వాత ఆస్తి అంతకీ రామం అధికారి అవుతాడు అప్పుడు తనగతి, తన కూతురుగతీ ఏం కావాలి?

అందుకనే చేరవేయగలిగిందంతా తన పుట్టింటికి చేరవేసేది. చదువు ఎక్కువచదివితే రామం మారిపోతాడని స్కూలుఫైనలుతోనే ఆపించింది తర్వాత వ్యవసాయంలో పెట్టింది. అంతకీ లొంగకపోతే భర్తతో చెప్పి పెళ్ళిచేయిచింది.

పెళ్ళయినతర్వాత రామం జీవితంలో చాలా మార్పు కలిగింది. సవత్తల్లి పెట్టే కష్టానికి అలవడిపోయి ఒక రకమైన బానిసత్వానికి అలవాటుపడ్డట్టయ్యాడు.

మొదటిరోజుల్లో రవణమ్మనికూడా తల్లిలాగే ప్రేమించి గౌరవించేవాడు తర్వాత ఆవిడలో స్వార్థంతలెత్తాక, అమ్మమ్మా తాతయ్యలు చనిపోయాక, తండ్రి నెదిరించడానికి ధైర్యంలేక అలాగేవుండిపొయాడు. కాని భార్య సూర్యకాంతం కాపరానికి వొచ్చేక, అలా వుండలేకపోయాడు.

ఒకనాడు సూర్యకాంతాన్ని పాలుపితకమంది రమణమ్మగారు. సూర్యకాంతం తండ్రి ఎక్కడో పట్నంలో తాలూకా ఆఫీసు గుమాస్తాగా వుంటున్నాడు. అంతగా వున్నవాళ్లు కాకపోయినా ఆవిడ ఇల్లాంటిపనులు చేసి యెరుగదు.

"నాకు చాతకాదు" అంది సూర్యకాంతం.

"భోజనమేనా చాతనైంది చాతకాదు అవడంచాతనవునా? నేర్చుకో. మేం మందరం చెయ్యిడంలా?" అంది రమణమ్మగారు.

సూర్యకాంతానికి కళ్ళలో నీళ్ళు తిరిగాయి. ముఖం చిన్నబుచ్చుకుంది.

"పోనీ, నేను పితుకుతానులే పిన్నీ" అన్నాడు రామం.

మూల కుర్చీలో కూచున్న బ్రహ్మానందాన్ని చూసి "చూశారా అబ్బురం!" అంది రమణమ్మగారు.

ఏంరా? అలా వెనకేసుకొస్తావేం? ఇప్పుడు పని నేర్చుకోకపోతే, ఇంకెందుకు పనికొస్తుంది. అది" అన్నాడు తండ్రి!

రామం తలొంచుకున్నాడు.

సూర్యకాంతం, పాలు పితకడానికి బయలుదేరింది. కాళ్ళకి బందెంవేసి, నీళ్ళుకొట్టి పాలు పితకసాగింది. గేదె రెండుమూడుసార్లు పక్కలకిపోయింది. అయినా గేదెని ఒకసారి తట్టి, మళ్ళీ అక్కడికి వెళ్లి పితకసాగింది. కొంత పితికేటప్పటికి గేదెఫెడీల్‌మని తన్నింది. సూర్యకాంతం చెయ్యిలోని చెంబు కిందపడి పాలు వొలికిపోయాయి. ఆవిడ వెళ్ళి, వెనక్కిపడింది. కొంచెం మోచెయ్యి, వీపు కొట్టుకుపోయాయి.

ఆవిడ అరుపూ, చెంబుపడినచప్పుడూ విని రమణమ్మా, రామం బయటకొచ్చారు.

"పాలన్నీ భూమిపాలు చేసేవుటే? నీ సుకుమారం చట్టబండలుగానూ" అంటూ అరిచింది రమణమ్మ. రామం దగ్గిరికొచ్చి, ఆమెని తీసుకెళ్ళి గదిలో చేరవేశాడు. కాని కాని భార్యతో ఏమీ మాట్లాడలేదు. తిన్నగా పొలంవెళ్ళాడు. మధ్యాహ్నం పొలంలోనే భోజనం చేశాడు.

సూర్యకాంతానికి పొద్దున్న కలిగిన అదటులో దు:ఖం దానికితోడు జ్వరం తగిలాయి. రమణమ్మ అన్నం తినమని అడగనూలేదు, పలకరించనూ లేదు.

ఆవిడకూతురుమాత్రం "ఏం, వొదినా, అన్నంతినవూ?" అంది.

"తిననమ్మా, జ్వరంగా వుంది" అంది సూర్యకాంతం. మామగారు భోజనం దగ్గర అన్నారు "అమ్మాయి సూరీడు అన్నంతినదూ" అని. "ఆ రాణీగారికి జ్వరంతగిలిందిట. దానిమీద అన్నం తింటే ఇంకేమొస్తుందో?" అంది రమణమ్మ.

బ్రహ్మానందం మరి వూరుకున్నాడు.

సూర్యకాంతం తలగడలు తడిసేలా తనలోనే యాడవసాగింది ఆమెకు భర్త సంగతేమీ పాలుపోలేదు ప్రపంచంలో మనుషులకి ఇంత అనకువా, సహనమూనా! ఎవరైనా వాళ్లకి వాళ్లు ఎంతైనా కష్టాలు వడవచ్చు. అయినా వాళ్ళమూలాన ఇతరుల్ని బాధలుపాలుచెయ్యడమా? అదైనా అర్థంలేనిది, అనవసరం అయినదీని. తనభర్త బీదవాడైతే అమెకి కష్టంలేదు. అతను కఠినుడైనా అంతే! కాని ఎక్కడో సవతి అత్తగారివలన బాధలుపడ్డం ఆమెకేమీ న్యాయంగా కనపడలేదు.

అవును! వాళ్ళనాన్నవాళ్ళకి ఎవరికో యిచ్చి పెళ్లిచెయ్యడంతో వాళ్ళబాధతీరింది ఇంక భర్త? ఎదురు చెప్పేశక్తిలేదు. ఆ మహాతల్లి వాళ్ళబాధతీరింది. ఇంక భర్త? ఎదురు చెప్పే శక్తిలేదు. ఆ మహాతల్లి ఇంట్లో తక్కినవాళ్ళందర్నీ ఏదో జంతువులుగా చూస్తోంది తనా ఈ కష్టాన్ని భరించలేకండా వుంది అయిన దానికి కానిదాకీని. ఏవో ఆలోచనలు తోచసాగాయి.

తర్వాత కొంతసేపటికి నీరసంతో నిద్రపోయింది.

సంధ్యవేళ భర్త యింటికి వొచ్చాడు. ఆమెనిలేపాడు.

"ఏమండీ ఇంకా తెల్లారలేదే? అప్పుడేలేపుతారేమిటి?"

"తెల్లారడమేమిటి? రాత్రవుతేను. ఏం ఇలా పడుకున్నావు?"

పక్కన కూచుని సూర్యకాంతం తలని వొళ్ళోకి తీసుకున్నాడు. బ్రహ్మానందం వూళ్లోకి పేకాట కెళ్ళాడు. రమణమ్మా కూతురూ పెత్తనానికి వెళ్ళారు.

సూర్యకాంతానికి ఆ వేళటి సంఘటనలన్నీ గుర్తుకొచ్చి, దు:ఖంముంచుకొచ్చి అతని ఒడిలో తలపెట్టుకుని వెక్కివెక్కి ఏడ్చింది. రామానికి ముందర ఏమీ అర్థం కాలేదు.

"ఏం? ఏం జరిగిందేమిటి సూర్యా?" అన్నాడు. సూర్యకాంతం కష్టపడి దు:ఖాన్ని ఆపుకుంటూ ఎగపుతోనే ఇలా అంది.

"నేను చచ్చిపోయినా బావుండును"

ఇంకా వెక్కి వెక్కి ఏడుస్తోంది. రామం తలమీద ఎవరో వ్రేటువేసినట్టు, అతని కాళ్లు పాతాళలోకంలోకి ఎవళ్లో లాక్కుపోతున్నట్టు, యమకింకరులు అతన్ని కట్టివేసి యముడి దగ్గర నిలబెడితే, యముడు అతన్ని చిత్రవధ చేయమని ఆజ్ఞాపిస్తున్నట్టు! అతని తలతిరిగిపోయింది.

ఆదరంతో ప్రేమించే భార్యని ఇంతగా బాధపెట్టే తన జీవితం ఇంకెందుకు? ఎవరికోసమని బతకాలి? ఇంకా బానిస బతుకేనా? తనెవరిని సంతోషపెట్టాలి? సవతితల్లినా? ఏభైఏళ్ళు దాటి రెండో భార్య చేతిలో కీలుబొమ్మలా బతికే తండ్రినా? ఇంతబానిస బతుకు బతికితే ఎవరూ సంతోషించేవారులేరు! తన తల్లే బతికితే తన భార్య ఈవిధంగా హింసలకి గురి అవుతుందా? అంతకీ సవతి తల్లే కారణం! ఆవిడ పరిపాలించే రాజ్యంలో వీళ్ళంతా దాసీలు కాకపోతే మరేమిటి? అవును. ఆవిడమాత్రం ఏం చేస్తుంది? ఇంటికి పెద్దయినమగవాడు, తండ్రే ఆమెకు తనంతగా లొంగిపోతే; పెత్తనం ఛలాయించక ఏం చేస్తుంది. ఇంతకీ కారణం ఆ ముసలి తండ్రే! ఆవిడని సంతోషపెట్టడంకోసం ఎందర్నయినా హింసిస్తున్నాడు. ముమ్మాటికి కారణం ఆయనే!

నలభై ఏళ్లు దాటాక తన్ని బాధించడానికి కాకపోతే ఎందుకు పెళ్ళాడాడు తండ్రి? అది తన అమ్మమ్మ ఏనాడో చెప్పింది. ఒక మగవాడు ఎన్నిసార్లయినా పెళ్ళిచేసుకుందుకు వొప్పుకునే లోకం, మరొకడు ఒక స్త్రీతో జీవితాంతం పెళ్ళికాకుండా వుండడం వొప్పుకోదు. తనైతే అంతగా కామతృష్ణ వుంటే ఏ వేశ్యదగ్గరికైనా పోనుగాని, ఇట్లా పిల్లల్ని సర్వనాశనం చెయ్యకపోను.

రామానికి తండ్రిమీద చెప్పలేని కోపం వొచ్చింది. మనసులో ఏవేవో ఆలోచించుకున్నాడు.

రమణమ్మా, కూతురూ వొచ్చారు. కూతురు రామం దగ్గరికి పరుగెత్తింది: "అన్నయ్యా, ఇవ్వాళ వొదిన అన్నం తిన్లే! జ్వరంకూడా తగిలింది"

రామానికి ఇంట్లో సంగతంతా తెలిసింది. ఎంత రాక్షసులు! అయినా ఇంత కఠినమా?

"ఏం, రాణీగారు లేవలేదా? ఇంట్లో దీపాలన్నా వెలిగించుకోనక్కరలేదన్న మాట" రమణమ్మ ఏదో గోడనన్నట్టు అంటూ దీపం వెలిగించసాగింది. రామం ఏదో అనబోయినా, మామూలు అణకువతో పెదిమలుపెగల్లేదు.

మర్నాడు రామం ఎవరో మనిషినిచ్చి భార్యని వాళ్ళూరు పంపించాడు. ఇంట్లో ఎవరికీ చెప్పలేదు. బండి పంపించాక ఇంట్లోకి వచ్చినప్పుడు రమణమ్మే అంది సాగతీసుకుంటూ,

"దొరసానిగార్ని సాగనంపావా? ఈ నరకంలో బాధపడలేకుండా వుంది గావును".

"అవును నరకమే నయం ఇంతకంటే!" అన్నాడు రామం.

"ఏమిట్రా పేలుతున్నావ్? ఇంతయిదిగా పెంచి పెద్దచేసింది చాలక కారుకూతలు కూస్తున్నావు? ఇది నరకంలా వుంటే వేరే ఎక్కడయినా స్వర్గాన్ని సృష్టించుకో పోయి" అన్నాడు బ్రహ్మానందం కంటిమీది కళ్ళజోడు ముక్కుమీదికి తోసుకుని.

"అవును. మాఅమ్మ పోయినప్పుడే అనుకున్నాను. నువ్వెప్పుడో ఇలా అని తీరుతావని" అన్నాడు రామం మళ్ళా శాంతంగానే.

రమణమ్మ ముఖం కందిపోయింది. "చూశారూ? మాట్లాడితే అమ్మ అమ్మ అంటాడు. నేనేం లోటుచేసేనని"

కళ్ళని చీర చెరుగుతో తుడుచుకుంది.

"ఏరా! పిట్ట కూతపట్టిందన్నమాట! సమాధానాలు చెప్పేవరకూ వొచ్చిందీ? నోరు మూసుకుని కుక్కలాపడుంటే పడుండు లేకపోతే అవతలకి నడు" అన్నాడు తండ్రి దగ్గరికి వెళ్ళి దవడమీద ఒకటి కొట్టి.

రామం ఏమీ బదులు పలకలేదు. మౌనంగా దవడని దెబ్బతగిలినచోట పట్టుకుని నించున్నాడు. ముసలివాడు మళ్ళీ వెళ్ళి తన చోటులో కూచున్నాడు. అతని ఈ చర్యనిచూసి రమణమ్మకూడా నిశ్చేష్టురాలైంది.

"అంతేలే" అని మాత్రం సణిగాడు రామం. మనస్సు కోపంతోరగుల్తోంది. తండ్రిమీద చెప్పలేని అసహ్యం కలిగింది.

"పడుంటే కుక్కలా పడుండాలిట. యిన్నాళ్లు అల్లానే పడున్నాను. కుక్కలుకూడా తిరగబడతాయని ఆయన తెలుసుకోలేదు. ఎంత యజమానైనా పెట్టే హింసని కుక్కలు కొంత వరకు మాత్రమే సహిస్తాయి. దాని తర్వాత మీదబడి కరుస్తాయి".

తర్వాత పొలం వెళ్ళిపోయాడు. పొలంలో పనేమీ చెయ్యలేకపోయాడు. అంతకంటె ముఖ్యమైన విషయం దేనిమీదో మనస్సు నిమగ్నమవసాగింది.

తన కష్టాల్ని దూరం చేసుకోవాలి. తన సంసారాన్ని సుఖమయం చేసుకోవాలి. అన్నిటికీ కారణం తన తండ్రే! అతని సత్తా చూసుకునే తన సవతితల్లి అన్ని నాటకాలూ ఆడగలుగుతోంది.

అదీ అతని నిర్ణయం!

కొంచెం చీకటిపడ్డాక యింటికి వొచ్చాడు. ఇంట్లో ఎవరూ అతనితో మాట్లాళ్ళేదు. ఒక అరగంట అయాక సవతితల్లి మాత్రం కూతురుచేత కబురు పంపించింది. అన్నానికి లెమ్మని

అతను ఆకలి లేదన్నాడు తర్వాత అంతా ఊరుకున్నారు.

తెల్లవారుజామున మూడు గంటలకి తండ్రి బయటికి వొచ్చినవాడు "అమ్మా" అని అరిచాడు. కిందపడి కొట్టుకొన్నాడు. కొద్దిక్షణాలు! అదే ఆయన అంతం. సవతితల్లి బయటికి రాగానే ఎవరో దొడ్డివైపు పరుగెత్తిన అడుగుల చప్పుడు, నూతిలో ఏదో పడినధ్వనీ వినపడాయి. ఆవిడ భోరుమని ఏడవసాగింది. రామంకూడా గదిలోంచి వొచ్చాడు. అతడు ఆడదానిలా వెక్కి వెక్కి ఏడవలేదు గాని, కళ్లవెంబడి రెండు కన్నీటిధారలు కారాయి.

ఊళ్లోవాళ్ళంతా అక్కడ చేరారు. కొందరు లాంతర్లు పెట్టీ, బ్యాటరీలైట్లతోనూ ఇల్లూ, దొడ్డీ వెతకసాగారు. నూతిలోని నీళ్ళుమాత్రం కదులుతుండడం గ్రహించారు. రామం కూడా కొంతసేపయ్యాక తండ్రిమీదపడి ఏడవసాగాడు.

మర్నాడు పదిగంటలకి పోలీసులు వొచ్చారు. ఇల్లంతా పరిశోధనలు చేశారు.

రక్తంచారలు ఆధారంగా రామంమీద నేరం మోపారు. అతన్ని జైలుకు తీసుకువెళ్లారు.

రెండురోజులక్రితం నిండుగా మనుషులతో వున్న రమణమ్మగారి ఇల్లు ఆవేళ దిగాలుపడి వుంది ఊళ్లోని పెద్దలంతా బ్రహ్మానందంగారి దహనసంస్కారాలకి తోడ్పడ్డారు. పరామర్శలకి వొచ్చిన బంధువులంతా తమ పనుల్ని ముగించుకొని వెళ్ళేరు.

రమణమ్మకి ఏమీ పాలుపోలేదు. తన భర్త పోయినందుకు అట్టే విచారించలేదు. ఎందుకంటే తనకి ముసలివాణ్ణిచ్చి తల్లిదండ్రులు పెళ్లి చేసినప్పుడే అనుకుంది, ఈరోజు ఎప్పుడో ఒకనాడు తప్పదని. ఇంకా అదృష్టవంతురాలు గనక తన భర్త ఇన్నేళ్ళయినా బతికున్నాడు.

ఎందుకో రామంమీద అమితమైన సానుభూతి కలిగింది. తన కాఠిన్యం, అతని మెత్తదనం, తన భర్తకర్కశత్వం అన్నీ తల్చుకుంది గావును, కళ్ళు చెమ్మగిల్లాయి.

భర్తని పోలీసులు తీసుకువెళ్ళినవార్త విని సూర్యకాంతం బండి దిగింది. అత్తగారిమీదపడి వెక్కివెక్కిఏడవసాగింది.

"అత్తయ్యా! ఆయన్ని క్షమించవూ? ఆయనేమీ ఎరుగరు. మృత్యుగహ్వరంలో వున్నా ఇంత కాఠిన్యమా?"

కాళ్ళుకూడా పట్టుకుంది రమణమ్మ కళ్ళవెంబడి నీటి ధారలు కారాయి.

"అమ్మాయి, ఏడవకులే! నాచేతిలోవున్నదంతా చేస్తాను. నాకు మాత్రం ఇంకేవరున్నారు. వున్న ఒక్కణ్ణీ అంత సులువుగా వొదులుకుంటానా? పోయినప్రాణం ఎల్లాగా తిరిగి రాదులే, ఊరుకోఅమ్మా" అని ఓదార్చ సాగింది.

ఆవిడనించి ఈమాటలు విన్నాక సూర్యకాంతం మనస్సు కొంచెం శాంతించింది. తీర్పునాడు ఇంకవినవల్సింది రమణమ్మ గారి సాక్ష్యంమాత్రమే! ఆవిడొక్కతే విచారకర సంఘటనని చూసింది, హంతకుడు పారిపోవడం, ఏదో నరుకులు నూతిలో పారవేయడమూను.

రమణమ్మగారు కాలినడకనే సాక్ష్యానికి బయలుదేరింది. వూళ్ళోవాళ్లూ చుట్టుపక్కలి గ్రామాలవాళ్ళూ, ఆవిడ గాంభీర్యాన్నీ, నిశ్చలత్వాన్నీ మెచ్చుకోసాగారు.

"అవును! ఆవిడ చెప్పే సాక్ష్యంతో ఆ హంతకుడికి తండ్రిని హత్యచేసిన దుర్మార్గుడికి తగినశాస్తి అవుతుంది. అప్పటితో లోకం శాంతిస్తుంది" ఇదీ వాళ్ళ ఆలోచన.

ఆవిడ బోనులో కెక్కింది. కోర్టు హాలంతా జనంతో నిండివుంది.

"దేవుని ఎదుటనిలిచి సత్యమే చెబుతాను. అబద్ధం చెప్పను" అని చెప్పసాగింది.

"నా భర్త హత్యచెయ్యబడ్డ సమయంలో ఈ నా కొడుకు తన గదిలో నిద్రపోతున్నాడు. నా ఏడ్పు విన్నతర్వాతనే ఇతను తన గదిలోంచి లేచి వచ్చాడు. హంతకుడు వేరే ఎవరో అయివుండాలి. నా కొడుకుమాత్రం నిర్దోషి".

ఇంత బలమైన సాక్ష్యం అతను దోషి కాదన్నప్పుడు, తక్కిన సాక్ష్యాలు పనిచెయ్యలేదు. అందుకనే కేసు కొట్టివేయబడింది.

రామాన్ని విడుదలచేశారు. అతను ఒక్క పరుగున సవతితల్లిని సమీపించాడు. క్షమించమని వేడుకున్నాడు. ఇంత కాఠిన్యం గల ఆవిడహృదయం అలా ఎందుకు పరివర్తన చెందిందో అతనికిమాత్రం తెలియలేదు.

ఇంటికివొచ్చాక ఇంటి పెత్తనం అంతా తల్లికే అప్పగించి "నీ యిష్టమెచ్చినట్టు సంసారాన్ని సాగించు. మేమందరం నీ చెప్పుచేతల్లో వుంటాం" అన్నాడు రామం.

ఆవిడ ముందర వొద్దన్నా అతను మనస్ఫూర్తిగా ఇస్తున్న గౌరవాన్ని స్వీకరించింది. నెమ్మదిగా సూర్యకాంతం కూడా ఇంటిపనులు నేర్చుకుని అత్తగారి ప్రేమకి పాత్రురాలవసాగింది.

అప్పుడప్పుడు, రమణమ్మగారు రామం వినయ విధేయతల్ని చూసి అనుకుంటుంది "ఏదో దుర్భర పరిస్థితులవల్ల హంతకులుగాను, దుర్మార్గులుగాను మారినవారిని ఉరి తీయడమో, నిర్బంధించడమో చేస్తారుగాని, వాళ్ళని సమాజంలో బతకనిచ్చి వాళ్లు చేసిన నేరానికి పశ్చాత్తాపం పొందేలా చేసే అవకాశాన్నివ్వడం అన్నిటికంటె గొప్ప శిక్షగావును" అని

ఇప్పుడు రమణమ్మగారు రామానికి సవతితల్లికాదు, పునర్జన్మ నిచ్చిన తల్లి.